

ЯК ВІДРІЗНИТИ СІРОГО ЖУРАВЛЯ ВІД СХОЖИХ НА НЬОГО ПТАХІВ?

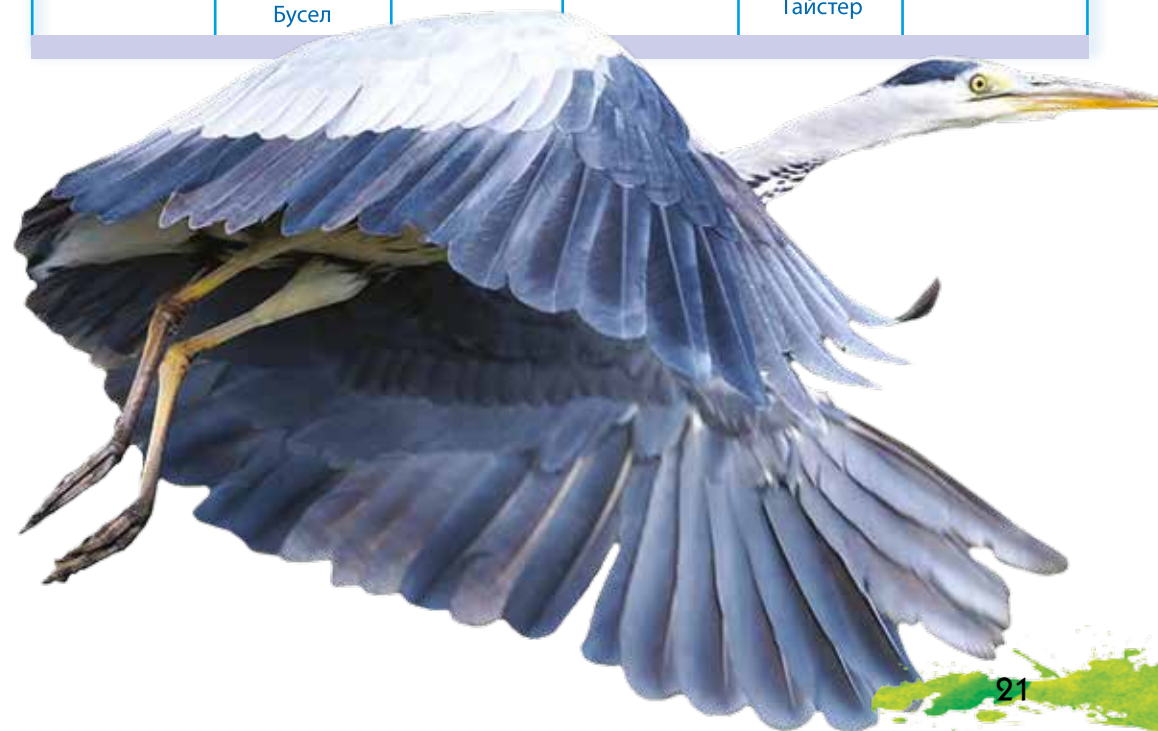

В Україні є два види журавлів: журавель сірий *Grus grus* та журавель степовий *Anthropoides virgo*. Цих птахів не так часто плутають між собою, тому що вони обирають різні біотопи¹ для свого існування, гніздяться у різних природних зонах України. Але поруч із сірим журавлем в одному біотопі часто можна побачити чорного та білого лелеку і сіру чаплю, адже ці птахи теж люблять вологі луки, поля поруч з водоймами, болота, береги річок та озер. Усі вони на перший погляд дуже схожі, і люди часто плутають їх. Саме тому у деяких із цих птахів спільні народні назви (див. таблицю 1). Але вони належать до різних видів і родів, тому потрібно навчитися їх відрізняти і правильно називати.

¹Біотопи – ділянки поверхні землі з більш-менш однотипними умовами існування (грунт, мікроклімат тощо).

ТАБЛИЦЯ № 1

НАЗВА					
УКРАЇНСЬКА	Журавель сірий	Журавель степовий	Чапля сіра	Лелека білий	Лелека чорний
НАУКОВА	<i>Grus grus</i>	<i>Anthropoides virgo</i>	<i>Ardea cinerea</i>	<i>Ciconia ciconia</i>	<i>Ciconia nigra</i>
АНГЛІЙСЬКА	Common crane Eurasian crane	Demoiselle crane	Demoiselle crane	White stork	Black stork
РОСІЙСЬКА	Серый журавль	Журавель-красавка	Серая цапля	Белый аист	Чёрный аист
НАРОДНА	Журавель Веселець Веселик Віщун Клекотень Клек Жабунід Бусел	Красавка Журавлик Курлика	Чапля Кугу Клокан Чорногуз Лелека	Чорногуз Лелека Бусел Бусол Бузько Боцюн Боцян Гайстер	Лелека Лельока Бусель Чапля

СІРИЙ ЖУРАВЕЛЬ GRUS GRUS

У польоті сірого журавля легко впізнати за великими розмірами, довгими витягнутими ногами та прямою шиєю, невеликою головою та помірною довжиною дзьоба, який птах легко несе, витягнувши його вздовж однієї лінії з усім тілом. Політ сірого журавля прямолінійний, спокійний, з порівняно повільними та глибокими змахами крил. Із землі птахи піднімаються з розбігу, найчастіше проти вітру. Зграя в польоті зазвичай утворює більш-менш правильний клин, однак перед посадкою цей лад розбивається, і птахи, планеруючи, безладно кружляють.

На землі пересуваються великими спокійними кроками. Ніколи не сідають на дерева. Корм збирають і на суші, і у мілкій воді, часто копають ґрунт дзьобом, вишукуючи бульбочки, проростки та насіння різноманітних рослин, молюсків, черв'яків, комах та їхніх личинок. Ловлять на мілководді рибу, дрібних хребетних тварин, поїдають яйця і пташенят. Восени, на прольоті, і взимку журавлі живляться переважно на полях, де ласують зернами сільськогосподарських культур.

Голос. Трубне гучне курликання, яке чути за кілька кілометрів.

Оселяються журавлі у малодоступних для людини місцях. Віддають перевагу заболоченим ділянкам березового або вільхового лісу з купинами і заростями чагарнику, околицям мохових і осокових боліт з невеликими соснами і берізками.

Гнізда розміщують на купині з водно-болотною рослинністю або біля нижньої товстої частини стовбура дерева, будують їх із очерету та моху. У кладці зазвичай 2 буруватих або зеленкуватих-оливкових яйця.

ЖУРАВЕЛЬ СТЕПОВИЙ ANTHROPOIDES VIRGO

У польоті на великій висоті журавля степового важко відрізнити від сірого. Але у нього темніша шия, менші розміри та більш скрипучий голос.

На землі, зблизька, добре видно, що він менший за розмірами та має особливі „прикраси” – довгі пучки білого пір'я позаду очей. Живиться птах безхребетними (переважно жуками, клопами, прямокрилими), вегетативними частинами трав'янистих рослин, їхніми квітами та зерном.

Голос журавля степового – дзвінке курликання, вище і мелодійніше, ніж у сірого журавля.

Гніздиться на півдні України на ділянках з розрідженим травостоем або без рослинності, зокрема, на цілинних степах, пасовищах, сільськогосподарських ланах, перелогах. Гніздо влаштовує на землі. У кладці зазвичай 2 яйця оливково-бурого забарвлення з невеликими рудими плямами.

СИРА ЧАПЛЯ ARDEA CINEREA

- ▶ У польоті чаплю легко впізнати за витягненими назад лапами та S-подібно зігнутою шиєю, яка виглядає короткою і незвично потовщеною. Політ легкий, з неквапливими помахами крил; на відміну від лелек і журавлів, чапля дуже рідко ширяє. Мігрують чаплі зазвичай невеликими групами, по кілька особин, але зрідка збираються у чималі зграї.
- ▶ На землі птах може тривалий час нерухомо стояти біля води або у воді, підстерігаючи здобич (рибу, земноводних і така інше). Часто сідає на дерева.
- ▶ Голос чаплі гучний, скрипучий, схожий на каркання і хрип. Поодинокі птахи зазвичай мовчазні.

Чаплі любляють гніздитися групами або колоніями на берегах малих озер, річок і ставків, порослих деревами. Гніздяться птахи і в лісоступі, і в гайку або на краю лісу неподалік води. Недбала споруда з гілок і сучків зазвичай розташована досить високо (до 30 м), але деякі птахи гніздяться і в заростях очерету. Як правило, чаплі повертаються до старого гнізда, яке з року в рік стає більшим і масивнішим. У кладці від 3 до 9, (найчастіше 5-6) яєць зеленкувато-блакитного кольору, часто з білими вапняковими мазками.

ЛЕЛЕКА БІЛИЙ CICONIA CICONIA

- ▶ У польоті силует лелеки легко відрізнити від журавлиного: його шия і лапи теж витягнуті в лінію, але довгий масивний дзьоб і голова трохи нахилені до землі. Злітає птах після розбігу, політ спокійний, з глибокими помахами крил і частим ширянням.
- ▶ На землі. Полювати білий лелека любить на зволжених ділянках з невисокою трав'яною рослинністю: луках, полях, болотах, берегах водойм. Птах ходить не поспішаючи, а побачивши здобич – миттєво хапає її дзьобом. Черногузи харчуються переважно дрібними тваринами – дощовими черв'яками, комахами, жабами, мишами, рибами, інколи – падаллю.
- ▶ Голос. Птах мовчазний, а коли збуджений, тріщить дзьобом. Оселяється білий лелека поряд з людиною. Гніздо влаштовує на стовпах, дахах будівель, водонапірних вежах та на великих деревах. Використовує його багато років. Самка відкладає зазвичай 3–6 (рідше 1–2) і навіть 7–8 білих яєць.

ЛЕЛЕКА ЧОРНИЙ *CICONIA NIGRA*

- ▶ **Зовнішній вигляд.** За розмірами і на вигляд лелека чорний схожий на білого, але забарвлення більшої частини його оперення чорне з зеленувато-бронзовим відблиском, а черево – біле. У молодих птахів оперення тьмяніше.
- ▶ **Політ і звички** у білого та чорного лелек схожі, проте, на відміну від білого, чорний лелека справжній схимник. Він дуже обережний і уникає сусідства з людиною.
- ▶ **Гніздиться**, як правило, в глухих кутках лісу поблизу великих заболочених ділянок або у заплавах річок, де добуває корм. Живиться рибою, земноводними, водяними комахами; інколи добуває плазунів і мишоподібних гризунів. Птаха зрідка можна побачити і в культурному ландшафті (під час добування їжі), а у період міграцій – на луках, пасовиськах, полях поблизу водойм. Гнізда будує на деревах у розгалуженні головного стовбура або на великих бічних гілках на висоті 3–20 м. У повній кладці 2–6 яєць (найчастіше – 4).

